

Koti- ja asumispalvelut

Omaishoidon tuen toimintaohje ja myöntämisen
perusteet
1.1.2023

Sisällys

1. Omaishoidon tuki	3
2. Omaishoidon tuen hakeminen, käsittely ja päätöksenteko	4
3. Edellytykset omaishoitajalle	6
4. Omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset.....	6
4.1 Lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) myöntämisperusteet ja hoitopalkkioluokat.....	7
4.1.1. Hoitopalkkioluokka I	7
4.1.2 Hoitopalkkioluokka II	8
4.1.3. Hoitopalkkioluokka III.....	8
4.2. Aikuisten, yli 18-vuotiaat, myöntämisperusteet ja hoitopalkkioluokat.....	9
4.2.1. Hoitopalkkioluokka I	9
4.2.2 Hoitopalkkioluokka II	10
4.2.3. Hoitopalkkioluokka III.....	11
4.3 Hoidollisesti raskas siirtymävaihe	11
4.5 Omaishoidon tuen lyhytaikainen korottaminen erityistapauksissa	12
4.6. Omaishoidon tuen alentaminen.....	12
5. Lakisääteinen vapaa	13
5.1.1 Sijaishoito.....	13
5.1.2 Perhehoito.....	14
5.1.3 Kotiin järjestettävä vapaa omaishoidon hoitajan kotikäynneillä	14
5.1.4 Omaishoidon vapaan palveluseteli	14
5.1.5 Lyhytaikainen hoito asumisyksikössä.....	15
6 Omaishoidon tuen muut palvelut	15
6.1 Omaishoitajien valmennus ja koulutukset	15
6.2 Omaishoitajien terveystarkastukset	16
6.3 Omaishoitajien virkistysvapaa	17
7. Omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelman päivittäminen	17
8. Omaishoitotosopimuksen irtisanominen, purkaminen ja hoidon keskeytyminen	17
Liite 1	19

1. Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, joka perustuu omaishoidon tuesta annettuun lakiin (937/2005) ja siihen myöhemmin tehtyihin muutoksiin sekä Keski-Suomen hyvinvointialueen hyväksymiin myöntämisperusteisiin ja palkkioluokkiin.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Tuella on tarkoitus mahdollistaa asiakkaan kotona asuminen. Tuella tapahtuva hoito voi olla vaihtoehto palveluasumiselle, pitkäaikaishoidolle tai runsaille kotihoidon/muille palveluille.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajille annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Lain mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkiot tarkistetaan kalenterivuositain kertoimella, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain (395/2006) 96 §:n soveltamista varten. Palkkion indeksikorotukset lisätään vuosittain palkkioihin ilman sopimuksen uusimista.

Keski-Suomen hyvinvointialueella on omaishoidon tuen järjestämisvastuu. Tuki maksetaan sopimuksessa sovitusta ajankohdasta lukien, aikaisintaan hakemuksen jättämisestä seuraavan kuukauden alusta alkaen. Omaishoidon palkkion maksupäivä on jälkikäteen kalenterikuukauden 16. päivä.

Omaishoidon tuen keskeiset käsitteet

Omaishoito: vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla;

Omaishoitotosopimus: hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen välistä toimeksiantotosopimusta omaishoidon järjestämisestä;

Omaishoitaja: hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitotosopimuksen;

Omaishoidon tuen kokonaisuus: muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

2. Omaishoidon tuen hakeminen, käsittely ja päätöksenteko

Hoidettavan hoidon, huolenpidon, avun, ohjauksen ja valvonnan tarpeen selvittäminen

- Omaishoidontuen asiakasohjaaja tekee kotikäynnin palvelutarpeen selvittämiseksi.
- Hoidettavan voimavarojen ja toimintakyvyn arvioiminen tehdään haastattelemassa, havainnoimalla, asiakkaalle jo tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin perehtymällä ja luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen.
- Arvioinnissa hyödynnetään toimintakyvyn arviointimittareiden ja muistia kuvaavien mittareiden tuloksia. Ikääntyneillä PTA-RAI ja HELSA. Toimintakykymittareiden arvot ovat viitellisiä, omaishoidon tuen myöntäminen perustuu aina kokonaistilanteen arviointiin.
- Alle 18-vuotiaiden osalta hoidon, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarpeen arvioinnissa huomioidaan miten lapsen päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve poikkeaa ikätasosta.
- Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään tarvittaessa lääkärinlausuntoja sekä muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja.

Asiakassuunnitelma

- Omaishoidon tuki perustuu asiakassuunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä omaishoitajan ja -hoidettavan kanssa. Asiakassuunnitelma on omaishoitoa koskevan sopimuksen liitteenä.
- Asiakassuunnitelmaan kirjataan: Hoidon tavoitteet, omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö, muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö, omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö, suunnitelma hoidettavan hoidon järjestämiseksi hoitajan lakisääteisen vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien ja hoitajan äkillisen sairastumisen tai kriisitilanteen aikana.

Päätös omaishoidon tuesta

- Omaishoidon tuen tulee olla hoidettavan edun mukaista.
- Mikäli todetaan, että omaishoidon tuen myöntämisperusteet täyttyvät, tehdään päätös omaishoidon tuen myöntämisestä. Päätös voi olla perustellusta syystä myös määräaikainen.
- Omaishoidon tuen maksaminen alkaa hakemuksesta seuraavan kuukauden alusta, mikäli omaishoito on alkanut ja kestänyt yhtäjaksoisesti 16 päivää.
- Mikäli omaishoidon tuen myöntämisperusteet eivät täyty tai omaishoidon tukeen varattu määräraha ei riitä tuen myöntämiseen, tehdään omaishoidon tuesta kielteinen päätös.
- Kielteinen omaishoidon tuen päätös perustellaan hakijalle. Tarvittaessa hakija ohjataan muiden palveluiden ja tukien piiriin. Omaishoidon tuen päätöksen liitetään ohjeet muutoksen hakemisesta.

Omaishoidon tukea koskeva sopimus

- Omaishoidon sopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä (omaishoitolaki 2§). Omaishoitajan ja Keski-Suomen hyvinvointialueen kesken laaditaan omaishoidon sopimus, johon kirjataan tiedot omaishoidon oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin (omaishoitolaki 8§).
- Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoidon sopimusta ei tehdä, jos sopimuksen tekeminen on vastoin hoidettavan tahtoa tai etua. Sopimus syntyy vasta, kun molemmat osapuolet (omaishoitaja ja hyvinvointialue) ovat sen allekirjoittaneet. Sopimusta koskevat riita-asiat käsitellään hakijan kotikunnan käräjäoikeudessa.
- Mikäli asiakassuunnitelman tarkastaminen muuttaa hoitopalkkiota, tehdään omaishoidon tuesta uusi oikaisukelpoinen päätös ja uusitaan omaishoitosopimus.
- Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa (549/2003). Omaishoidon tuesta hoitajan janssa sopimuksen tehneen hyvinvointialueen on vakuutettava hoitaja työtapaturma- ja ammattitaitilain (459/2015) 3§:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin muihin etuuksiin ja hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus.

3. Edellytykset omaishoitajalle

Omaishoitaja voi toimia hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö. Ns. vieras hoitaja ei voi toimia omaishoitajana. Hoitajan ja hoidettavan tulee asua samassa taloudessa, mutta poikkeustapauksessa hoitajaksi voidaan hyväksyä myös hoidettavan kanssa eri taloudessa asuva henkilö. Hoitajan soveltuvuus tehtävään arvioidaan kotikäynnin yhteydessä kokonaisvaltaisesti. Hoitajan soveltuvuudesta hoitotyöhön voidaan edellyttää lääkärin ja/tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijan arviota. Hoitaja ei voi saada Kelan eläkettä saavan korotettua hoitotukea. Omaishoitajan on kyettävä kantamaan kokonaisvastuu hoidettavasta sekä takaamaan hänelle turvallinen ja asianmukainen hoito.

Omaishoidon tuen myöntämisen yhtenä edellytyksenä on, että hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoitajana ei voi toimia, jos:

- Omaishoitajana toimiva on itse säännöllisen kotihoidon asiakas, poikkeuksena määräaikainen kotihoidon tarve esim. sairaanhoidolliset tilanteet, jossa omaishoidettavaa ei voi jättää yksin.
- Omaishoitajalla on etenevä sairaus esim. muistisairaus, jonka voidaan katsoa heikentävän selviytymistä omaishoitajan tehtävästä.
- Omaishoitajalla on päivittäistä toimintakykyä haittaava mielenterveydenongelma.
- Hoitajan terveydentila rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea.
- Omaishoitajalla on päihdeongelma.

Omaishoitajan yhteyshenkilönä toimii palveluohjaaja, ellei toisin sovita. Hoitajalla on velvollisuus ilmoittaa omassa ja/tai hoidettavan toimintakyvyssä ja hoidossa tapahtuvista muutoksista omaishoidon tuen yhteyshenkilölle.

4. Omaishoidon tuen myöntämisen edellytykset

Omaishoidon tuki maksetaan talousarvioon varatun määrärahan puitteissa ja kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville.

Omaishoidon tuesta annetun lain 3 §:n mukaan yleiset myöntämisperusteet ovat:

- henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Näiden lisäksi tuen myöntäminen edellyttää:

- Hoidettavan kotikunta on Keski-Suomen hyvinvointialueen alueella
- Hoidettava tarvitsee henkilökohtaista hoitoa ja huolenpitoa henkilökohtaisissa toimissa joko ympärivuorokautisesti tai useamman kerran päivässä
- Lapsen ja nuoren hoito on erittäin vaativaa tai sitovaa verrattuna terveeseen saman ikäiseen lapseen
- Hoidon päävastuu on omaishoitajalla

- Omaishoitaja on täysi-ikäinen

Tukea ei myönnetä, jos:

- Hakija asuu tehostetussa palveluasumisessa tai on pitkäaikaisessa laitoshoidossa.
- Hoidettavan avuntarve päivittäisissä henkilökohtaisissa toimissa on vähäistä tai hoidettavan saama apu kohdistuu pelkästään asiointi- ja kodinhoitotehtäviin
- Omaishoidettava on yli puolet kuukaudesta poissa omaishoidosta esimerkiksi vuorohoito tai asumiskokeilu.

Tukea myönnetään pääsääntöisesti pitkäaikaissairauden vuoksi lisääntyneeseen hoidon tarpeeseen, kun tuentarpeen arvioidaan olevan pysyvä tai pitkäaikainen (yhtäjaksoisesti yli 3kk).

4.1 Lasten ja nuorten (alle 18-vuotiaat) myöntämisperusteet ja hoitopalkkioluokat

Tukeen ovat oikeutettuja vaativaa ja sitovaa hoitoa tarvitsevat vaikeavammaiset ja pitkäaikaissairaat lapset. Ikätasosta poikkeavaa päivittäistä hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarvetta edellytetään useilla arvioitavilla osa-alueilla. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota arkisuoriutumisen perustoimintojen ja välinetoimintojen lisäksi liikuntakykyyn, kommunikaatioon sekä vaativien hoitotoimenpiteiden tarpeeseen. Pelkästään ohjauksen ja valvonnan tarve eivät ole riittäviä perusteita omaishoidon tuelle lapsilla ja nuorilla. Pienten lasten kohdalla omaishoidon tuen myöntämisperusteet arvioidaan yksilökohtaisesti, koska pieni lapsi tarvitsee muutenkin ympärivuorokautisesti vanhempiensa hoitoa ja hoivaa.

Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa hoitajan saamiin etuuksiin. Hoitajan tulee itse tarkistaa ennen omaishoitosopimuksen tekoa vaikuttaako myönnetty omaishoidontuki hoitajan saamiin etuuksiin.

- Päätöksenteon tukena otetaan käyttöön RAI-arviointi vuonna 2023.

4.1.1. Hoitopalkkioluokka I

Palkkio 423,62€/kk

Hoidettava tarvitsee ikätasoonsa nähden useasti päivittäin jatkuvaa, vaativaa ja sitovaa ohjausta tai avustamista vähintään kolmessa alla olevassa toiminnossa. Hoidettava voi tarvita hoitoa ja huolenpitoa myös yöllä. Hoidettava voi olla vain lyhyen ajan yksin.

- **Henkilökohtainen hygienia:** hoidettavan päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta on huolehdittava, eikä peseytyminen onnistu ilman avustamista tai ohjausta.
- **Syöminen:** hoidettava tarvitsee ohjausta tai avustamista päivittäisen ravitsemuksen toteutuksessa.
- **Liikkuminen:** hoidettava tarvitsee ohjausta, valvontaa tai avustamista päivittäin liikkumiseen.
- **Lääkityksestä huolehtiminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta tai avustamista lääkehoidossa.
- **Pukeutuminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta tai avustamista asianmukaisessa pukeutumisessa.
- **WC:n käyttö:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta tai avustamista wc-toimissa.
- **Muut hoidolliset hoitotoimenpiteet:** hoidettava tarvitsee sairaanhoidollisia toimenpiteitä päivittäin.
- **Kommunikaatio:** hoidettava tarvitsee ohjausta ja tukea kommunikaatiossa ja sosiaalisissa kanssakäymisessä

- **Valvonta:** hoidettavalla on lähes jatkuva hoidon ja valvonnan tarve siksi, että hoidettavalla on esimerkiksi alentunut psyykkinen toimintakyky, tilanteeseen sopimaton käytös, aistiherkkyyksiä.

4.1.2 Hoitopalkkioluokka II

Palkkio 622,81€/kk

Hoidettava tarvitsee runsaasti päivittäin jatkuvaa, ikätasoonsa nähden vaativaa ja sitovaa ohjausta ja avustamista vähintään neljässä eri alla olevassa toiminnossa. Hoidettava tarvitsee apua ja huolenpitoa useana yönä viikossa (esim. Asentohoidot, hengityksen apu). Hoidettava ei voi jäädä yksin tai hoidettava voi olla vain lyhyen ajan ilman toisen henkilön läsnäoloa.

- **Henkilökohtainen hygienia:** hoidettavan päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta on huolehdittava, eikä peseytyminen onnistu ilman avustamista.
- **Syöminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta ja avustamista ravitsemuksen toteutuksessa.
- **Liikkuminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta, valvontaa ja avustamista liikkumisessa.
- **Lääkityksestä huolehtiminen:** päivittäinen lääkehoidon toteutus on omaishoitajan vastuulla.
- **Pukeutuminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin avustamista pukeutumisessa tai toimintaa on ohjattava vaihe vaiheelta.
- **WC:n käyttö:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta ja avustamista.
- **Muut hoitotoimenpiteet:** hoidettava tarvitsee päivittäin sairaanhoidollisia toimenpiteitä.
- **Kommunikaatio:** hoidettava tarvitsee avustusta ja tukea kommunikaatiossa ja sosiaalisessa kanssa käymisessä.
- **Valvonta:** hoidettavalla on lähes jatkuva hoidon ja valvonnan tarve alentuneen psyykkisen toimintakyvyn, tilanteeseen sopimattoman käytöksen tai aistiherkkyyksien vuoksi, mistä johtuen hoidettavan tai muiden turvallisuus saattaa vaarantua.

4.1.3. Hoitopalkkioluokka III

Palkkio 848,29

Hoidettava tarvitsee ympärivuorokautisesti ikätasoonsa nähden vaativaa, jatkuvaluonteista hoitoa ja avustamista vähintään kuudessa eri alla olevassa toiminnossa. Hoidettava tarvitsee hoitoa myös yöaikaan (esim. Asentovaihdot, hengityksen apu). Hoidettavaa ei voi jättää yksin ilman hoitoa ja valvontaa.

- **Henkilökohtainen hygienia:** hoidettavan päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta on huolehdittava, eikä peseytyminen onnistu ilman avustamista.
- **Syöminen:** hoidettavan ravitsemuksesta on huolehdittava päivittäin esim. syöttämällä tai avustamalla vieressä ruokailun ajan.
- **Liikkuminen:** hoidettava on täysin autettava liikkumisessa.
- **Lääkityksestä huolehtiminen:** päivittäinen lääkehoidon toteutus on omaishoitajan vastuulla.
- **Pukeutuminen:** hoidettava on päivittäin täysin puettava tai toimintaa on ohjattava vaihe vaiheelta.
- **WC:n käyttö:** täysin autettava.
- **Muut hoidolliset hoitotoimenpiteet:** hoidettava tarvitsee sairaanhoidollisia toimenpiteitä päivittäin.
- **Valvonta:** hoidettavalla on jatkuva hoidon ja valvonnan tarve alentuneen psyykkisen toimintakyvyn, tilanteeseen sopimattoman käytöksen tai aistiherkkyyksien vuoksi, mistä

johtuen hoidettavan tai muiden turvallisuus saattaa vaarantua. Näiden lisäksi hoidettavalla on karkailua, hoitokielteisyyttä, epäluuloisuutta, pakkotoimintaa tai psyykinen sairaus.

4.2. Aikuisten, yli 18-vuotiaat, myöntämisperusteet ja hoitopalkkioluokat

Aikuisten osalta omaishoidontuen edellytyksenä on, että hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta runsaasti jatkuvaa hoitoa, huolenpitoa, valvontaa ja apua lähes kaikissa arkisuoriutumisen perustoiminnoissa ja välinetoiminnoissa. Arvioinnissa otetaan huomioon muiden palvelujen tarve, mikäli omaishoidon tukea ei myönnettäisi.

Hoidettava tarvitsee toisen henkilön apua esimerkiksi:

- wc:n käytössä ja hygienian hoidossa
- peseytymisessä ja pukeutumisessa
- ruokailun järjestämisessä ja/tai syömisessä
- lääkityksestä huolehtimisessa
- liikkumisessa/siirtymisissä
- kognitiivisissa toiminnoissa (muisti, psyyke, ymmärtäminen)
- hoidettava tarvitsee apua ja valvontaa sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä vaativia hoitotoimenpiteitä.

Avuntarve ainoastaan välillisissä toiminnoissa, kuten kodinhoidollisissa tehtävissä, ulkona käymisessä ja asioinneissa ei oikeuta omaishoidon tukeen.

RAI-mittareiden tuloksia hyödynnetään aikuisten omaishoidon tuen tarpeen arvioinnissa ja myöntämisessä viitteellisinä. Aikuisten omaishoidon tuen arvioinnissa tehdään iRAI HC osittaisarviointi, jossa valitaan MAPLe_5 (sisältää haastavan käyttäytymisen oireet), MAPLe_15, CPS_6, ADLH_6, ADLLF_28, IADLP_48, IADLC_48 ja HELSA:n täydennysosioista lähimmäisen antaman avun täydennysosio. Yksittäisen mittarin tulosta ei käytetä myöntämisen perusteena, vaan niitä hyödynnetään osana kokonaisarviointia, johon sisältyy mittaustulokset sekä haastattelu, havainnointi ja tarvittaessa monialainen yhteistyö. Myös haastavan käyttäytymisen mittarin (ABS) tulosta voidaan hyödyntää hoitopalkkioluokkaa arvioitaessa.

4.2.1. Hoitopalkkioluokka I

Palkkio 423,62€/kk

Hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta useamman kerran vuorokaudessa ohjausta tai avustamista vähintään kolmessa päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnossa alla olevan mukaisesti. Jos asiakkaan hoitoon voidaan vastata etäohjauksella, osa päivän käynneistä voidaan toteuttaa etäohjauksen avulla. Hoidettava voi tarvita hoitoa ja huolenpitoa yöaikaan.

- **Henkilökohtainen hygienia:** hoidettavan päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta on huolehdittava, eikä peseytyminen onnistu ilman avustamista tai ohjausta.
- **Syöminen:** hoidettava tarvitsee ohjausta tai avustamista päivittäisen ravitsemuksen toteutuksessa.
- **Liikkuminen sisällä:** hoidettava tarvitsee ohjausta tai avustamista päivittäin liikkumiseen esim. ylösnousuissa tukeminen, apuvälineen antaminen
- **Lääkityksestä huolehtiminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta tai avustamista lääkehoidossa.
- **Pukeutuminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta tai avustamista asianmukaisessa pukeutumisessa.
- **WC:n käyttö:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta tai avustamista wc-toimissa.

- Muut hoidolliset hoitotoimenpiteet: hoidettava tarvitsee sairaanhoidollisia toimenpiteitä päivittäin (esim. haavahoito).
- **Psyykinen ja kognitiivinen toimintakyky:** hoidettava tarvitsee päivittäin henkistä tukea alentuneen muistin, kognition, kehitysvamman tai psyykkisen vointinsa vuoksi. Hoidon sitovuuden ja vaativuuden lisäksi kiinnitetään huomiota kommunikaatioon ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviin taitoihin.

Hoidon tarve ei välttämättä edellytä hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa, mutta hoitajan tulee sitoutua useasti päivässä toistuvaan päivittäiseen huolenpitoon ja hoitoon. Valvonnassa ja ohjauksessa voidaan osittain käyttää apuna teknisiä apuvälineitä (mm. kuva-äänityhteys). Omaishoito korvaa päivittäisiä säännöllisen kotihoidon palveluja.

Palvelutarve on vähintään kohtalaista MAPLe_5 3-5, arkisuoriutumisen perustoiminnoissa on vähintään rajoitettua avuntarvetta ADLH_6 2-3 ja ADLLF_28 3-21, arkisuoriutumisen välinetoiminnoissa on avuntarvetta IADLP_48 15-39 ja kognitiossa on vähintään rajatilaista heikkenemistä CPS_6 1-2.

4.2.2 Hoitopalkkioluokka II

Palkkio 622,81

Hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta useamman kerran vuorokaudessa ohjausta ja avustamista **vähintään neljässä** päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnossa alla olevan mukaisesti. Yöaikaan hoidettava tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitaja vastaa hoidettavan avuntarpeesta yöllä eikä hoidettava voi olla yötä yksin kotona:

- **Henkilökohtainen hygienia:** hoidettavan päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta on huolehdittava, eikä peseytyminen onnistu ilman avustamista.
- **Syöminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta ja avustamista ravitsemuksen toteutuksessa. Esim. ruoka on annosteltava lautaselle. Ilman omaishoitajan apua hoidettavan ei tule syötyä ja juotua.
- **Liikkuminen sisällä:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta ja avustamista liikkumisessa.
- **Lääkityksestä huolehtiminen:** päivittäinen lääkehoidon toteutus on omaishoitajan vastuulla.
- **Pukeutuminen:** hoidettava tarvitsee päivittäin avustamista pukeutumisessa tai toimintaa on ohjattava vaihe vaiheelta.
- **WC:n käyttö:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta ja avustamista (esim. vaipan vaihto, alapesut).
- **Muut hoitotoimenpiteet:** hoidettava tarvitsee päivittäin sairaanhoidollisia toimenpiteitä (esim. haavahoito).
- **Psyykinen ja kognitiivinen toimintakyky:** hoidettava tarvitsee päivittäin runsasta henkistä tukea alentuneen muistin, kognition, kehitysvamman tai psyykkisen vointinsa vuoksi.

Hoidettava voi olla hetkellisesti yksin. Ilman omaishoitajaa asiakas tarvitsisi runsaasti kotihoidon palveluja tai muuta ympärivuorokautista hoitoa. Hoidon tarve edellyttää hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa. Päävastuu hoidosta on omaishoitajalla.

Palvelutarve vähintään suurta MAPLE_5 4-5, arkisuoriutumisen perustoiminnoissa vähintään runsasta avuntarvetta ADLH_6 3-4 ja ADLLF_28 9-21, arkisuoriutumisen välinetoiminnoissa runsasta avuntarvetta IADLP_48 40-47, kognitiossa vähintään lievää heikkenemistä CPS_6 2-4. HELSA-osioista hoidontarve yöllä vastattu fyysisen avustamisen/hoidon tarvetta ja henkilön yksinoloaika oli alle neljä tuntia ja läheisauttaja asuu apua saavan kanssa vastattu kyllä.

4.2.3. Hoitopalkkioluokka III

Palkkio 848,29€/kk

Hoidettava tarvitsee ja saa omaishoitajalta ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa **vähintään kuudessa** päivittäisessä henkilökohtaisessa toiminnoissa alla olevan mukaisesti. Yöaikaan hoidettava tarvitsee hoitoa ja huolenpitoa. Omaishoitaja vastaa hoidettavan avuntarpeesta yöllä eikä hoidettava voi olla yötä yksin kotona.

- **Henkilökohtainen hygienia:** hoidettavan päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniasta on huolehdittava, eikä peseytyminen onnistu ilman avustamista.
- **Syöminen:** hoidettavan ravitsemuksesta on huolehdittava päivittäin esim. syöttämällä tai avustamalla vieressä ruokailun ajan.
- **Liikkuminen:** hoidettava on täysin autettava liikkumisessa. Hänet on päivittäin siirrettävä esim. pyörätuoliin tai talutettava, tai hän on täysin vuoteeseen hoidettava.
- **Lääkityksestä huolehtiminen:** päivittäinen lääkehoidon toteutus on omaishoitajan vastuulla.
- **Pukeutuminen:** hoidettava on päivittäin täysin puettava tai toimintaa on ohjattava vaihe vaiheelta
- **WC:n käyttö:** hoidettava tarvitsee päivittäin ohjausta ja avustamista (esim. vaipan vaihto, alapesut).
- **Muut hoidolliset hoitotoimenpiteet:** hoidettava tarvitsee sairaanhoidollisia toimenpiteitä päivittäin (esim. haavahoito).
- **Psyykinen ja kognitiivinen toimintakyky:** hoidettava tarvitsee päivittäin jatkuvaa henkistä tukea ja valvontaa sekä ohjausta alentuneen muistin, kognition, kehitysvamman tai psyykkisen vointinsa vuoksi

Hoidettavaa ei voi jäädä yksin ilman valvontaa. Hoitajan on huolehdittava hoidettavasta ja oltava valmis suorittamaan hoitotoimenpiteitä kaikkina vuorokauden aikoina. Hoidon sitovuus ja hoidon tarve ovat vaativan tason hoitoa, samaa tasoa kuin pysyvässä ympärivuorokautisessa hoidossa olevalla. Hoidon tarve edellyttää hoitajan ja hoidettavan asumista samassa taloudessa. Päävastuu hoidosta on omaishoitajalla.

Palvelutarve vähintään suurta MAPLE_5 4-5, arkisuoriutumisessa perustoiminnoissa vähintään runsasta avuntarvetta ADLH_6 4-6 ja ADLLF_28 22-28, arkisuoriutumisessa välinetoiminnoissa täysi avuntarve IADLP_48 48, kognitiossa vähintään keskivaikeaa heikkenemistä CPS_6 3-6. HELSA-osioista hoidontarve yöllä vastattu fyysisen avustamisen/hoidon tarvetta, henkilön yksinoloaika vastattu ei yhtään ja läheisauttaja asuu apua saavan kanssa vastattu kyllä.

4.3 Hoidollisesti raskas siirtymävaihe

Palkkio 1017,95€/kk

Vaikeasti sairaan hoidettavan omaishoitajalle voidaan maksaa hoidollisesti raskaissa siirtymävaiheissa määrääkäskesti (1-6 kk) hoitopalkkiota korotettuna. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe voi olla esimerkiksi saattohoito- tai muu siihen verrattava tilanne. Edellytyksenä on, että omaishoitaja on tänä aikana estynyt tekemästä ansiotyötä. Omaishoidettavan hoidontarve on vastaavaa kuin palkkioluokassa III.

Edellytykset hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen palkkion maksamiselle:

- Omaishoitaja hoitaa vaikeasti sairasta tai vammaista omaistaan tai läheistään päätoimisesti
- Hoidon tarve ja sitovuus on vastaava kuin 3. hoitopalkkioluokassa

- Hän on omaishoitajuuden vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä
- Omaishoitaja ei ole työnhakijana
- Omaishoitajalla ei ole vähäistä suurempia tuloja (esim. työ-, eläke-, vuokra- tai korkotulot)
- Omaishoitajalla ei ole oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/202) 13 § mukaiseen vuorottelukorvaukseen eikä-sairasvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaa

4.5 Omaishoidon tuen lyhytaikainen korottaminen erityistapauksissa

Palkkio 1017,95€/kk

Korotettua lyhytaikaista hoitopalkkiota voidaan maksaa tilapäisesti silloin, kun omaishoitaja jää työstään palkattomalle vapaalle omaisensa äkillisen vaikean sairauden tai saattohoidon vuoksi. Hoidon tarve ja sitovuus on vähintään vastaava kuin II hoitopalkkioluokassa.

Korotettua lyhytaikaista hoitopalkkiota voidaan maksaa, jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä edellyttäen, että hoitajalla ei ole tältä ajalta:

- Vähäistä suurempia säännöllisiä kuukausituloja (työ-, eläke-, vuokra- tai korkotuloja, opintotukea)
- Oikeutta vuorotteluvapaalain (1305/202) 13 § mukaiseen vuorottelukorvaukseen
- Sairasvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun mukaista erityishoitorahaa

Korotettua lyhytaikaista hoitopalkkiota maksetaan enintään kuuden (6) kuukauden ajan.

4.6 Omaishoidon tuen alentaminen

Maksettavaa omaishoidon tuen palkkiota voidaan alentaa, jos hoitajan antaman hoidon sitovuus ja jatkuvuus vuorokaudessa on vähäisempää kuin myöntämisen perusteissa on edellytetty esimerkiksi palveluilla, jotka vähentävät hoidon vaativuutta ja sitovuutta.

Palkkiota alennetaan:

Hoidettava on päivätoiminnassa, päivähoidossa tai koulun jälkeisessä iltapäivätoiminnassa kolmesta viiteen (3-5) päivää viikossa.	25 %
Hoidettavalle myönnetään säännöllistä kotihoitoa tai lapsiperheiden kotipalvelua enemmän kuin neljä (4) tuntia / viikko.	25 %
Hoidettava on säännöllisesti yli seitsemän (7) vuorokautta (esim. ma-ma ei laske) kuukaudessa ympärivuorokautisessa jaksohoidossa kodin ulkopuolella.	25 %
Hoidettavalla on kotona henkilökohtainen avustaja keskimäärin yli kuusi (6) tuntia viikossa.	25 %
Hoidettava on säännöllisesti vähintään 14 kalenteripäivää kuukaudessa ympärivuorokautisessa lyhytaikaisessa hoidossa kodin ulkopuolella.	50 %
Hoidettavalle myönnetään henkilökohtainen avustaja keskimäärin yli 37 tuntia / viikko.	50 %
Hoidettava saa säännöllisen kotihoidon palveluja tai lapsiperheiden kotipalvelua enemmän kuin 10 tuntia viikossa.	50 %

Vain yhtä alentamisperustetta voidaan soveltaa kerrallaan. Omaishoitajille maksettavien hoitopalkkioiden määrästä ja alimmista hoitopalkkioista säädetään omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005)5 §:ssä.

5. Lakisääteinen vapaa

Hoidon sitovuus on ratkaiseva tekijä lakisääteistä vapaavuorokausioikeutta arvioitaessa. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuoro kaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta. (29.6.2016/511). Vapaavuorokausioikeus pysyy täytenä, mikäli kotihoitopäiviä kuukaudessa on vähintään 16.

Vapaiden toteuttamistapa sovitaan palvelu- ja hoitosuunnitelman teon yhteydessä yksilöllisesti omaishoitoperheen tarpeet ja toiveet huomioon ottaen. Vapaan aikaisen hoidon järjestämisen vaihtoehtoina ovat:

- Sijaishoito
- Perhehoito
- Kotiin annettava vapaa
- Lyhytaikainen hoito asumisyksiköissä.

Huomioon otetaan myös Keski-Suomen hyvinvointialueen mahdollisuudet järjestää korvaava hoito tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti. Hyvinvointialue voi viime kädessä päättää, miten vapaan aikainen hoito järjestetään. Omaishoitajalla tai hoidettavalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Lakisääteisestä vapaasta ja omaishoitajan sairauden aikana hoidettavan hoidon järjestelyistä sovitaan toimeksiantosopimuksessa ja hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Omaishoitajan vapaavuorokausien osalta peritään hoidettavalta lakiin perustuva asiakasmaksu.

5.1.1 Sijaishoito

Kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta. Sijaishoito voidaan järjestää edellä tarkoitettulla tavalla, jos omaishoitaja suostuu siihen. Lisäksi edellytyksenä on, että järjestely toteutetaan ottamalla huomioon hoidettavan henkilön mielipide ja että järjestely arvioidaan hoidettavan henkilön edun mukaiseksi.

Sijaishoitajana voi toimia hoidettavan täysi-ikäinen omainen tai muu läheinen henkilö. Sijaishoitajana toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajanakin ja sijaishoitajan terveyden ja toimintakyvyn tulee vastata omaishoidon asettamia vaatimuksia. Keski-Suomen hyvinvointialue tekee sijaishoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Sijaisjärjestely edellyttää hoitajan ja hoidettavan suostumusta. Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta;
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta; sekä
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaishoitajan työoikeudellisesta asemasta sekä eläke- ja tapaturmavakuutusturvasta on voimassa, mitä niistä omaishoitajan osalta 10 §:ssä säädetään.

Sijaishoitajan palkkiot ovat:

- tukiluokka I *86,53 euroa/ kk*
- tukiluokka II *103,82 euroa/ kk*
- tukiluokka III *121,15 euroa/ kk*

5.1.2 Perhehoito

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoito voi olla ympärivuorokautista tai osapäiväistä perhekodissa tai kotiin vietävää perhehoitoa. Perhekodissa tapahtuvaa perhehoitoa myönnetään enintään 7vrk/kk sisältäen omaishoidon vapaat 3 vrk. Osapäiväistä perhehoitoa voidaan myöntää pääsääntöisesti 1/ kertaa viikossa. Tunti- ja käyntimäärät sovitaan palveluohjaajan kanssa. Perhehoidosta on oma palvelukuvaus ja toimintaohje.

5.1.3 Kotiin järjestettävä vapaa omaishoidon hoitajan kotikäynneillä

Keski-Suomen hyvinvointialue voi tarvittaessa järjestää tuen tarpeessa olevan henkilön päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa antavalle omaiselle tai läheiselle omaishoidon vapaapäiviä kotiin järjestettävällä vapaalla. Omaishoitaja voi päättää pitääkö vapaat ympärivuorokautisena palveluna vai kotiin järjestettävänä vapaana. Kotiin järjestettävää vapaata voidaan myöntää resurssien puitteissa niin että palvelu kohdentuu sitä eniten tarvitseville. Kotiin järjestettävää vapaata voidaan myöntää enintään 1. hoitopalkkioluokassa 250 euron, 2. hoitopalkkioluokka 300 euron ja 3. hoitopalkkioluokka: 350 euron arvosta kuukaudessa hyvinvointialueen kotiin järjestettävälle vapaalle lasketun tuntihinnan perusteella.

Kotiin järjestettävä vapaa soveltuu erityisesti tilanteisiin, kun omaishoidon hoidettavan lähteminen tai sopeutuminen asumisyksikköön on vaikeaa ja sijaishoito ei ole mahdollista. Kotiin annettavalla vapaalla mahdollistetaan omaishoitajan vapaan toteutuminen ja omaishoitajan jaksamisen tukeminen, silloin kun muut vapaan toteuttamisvaihtoehdot eivät vastaa omaishoitoperheen tarpeita. Siten varmistetaan omaishoidon jatkuminen pidempään ja raskaampien palveluiden tarpeen siirtäminen.

Kotiin järjestettävään vapaaseen kuuluvat henkilökohtainen hoiva- ja huolenpito, terveyden- ja sairaanhoidolliset toimenpiteet, ruokailu, tarvittaessa ruuan valmistukseen liittyvät asiat, liikkumisessa avustaminen sekä vaatehuoltoon liittyvät asiat. Asiakasta tuetaan sosiaaliseen kanssakäymiseen, ihmissuhteisiin, virkistykseen ja harrastuksiin liittyvissä tilanteissa. Vapaan aikainen hoito kohdistuu pääsääntöisesti vain omaishoidettavaan, ei esimerkiksi perheen muihin jäseniin tai siivoukseen.

Vapaat järjestetään suunnitelmallisesti ottaen huomioon erityisesti hoitajan yksilölliset toivomukset. Palveluntuottaja ja omaishoitaja voivat sopia, että vapaa pidetään useassa jaksossa.

5.1.4 Omaishoidon vapaan palveluseteli

Omaishoitaja voi päättää lakisääteisten vapaiden toteuttamisen palvelusetelillä hankittavalla palvelulla. Palvelusetelillä omaishoitaja voi valita tuottajan Keski-Suomen hyvinvointialueen hyväksymistä tuottajista omien toiveidensa mukaan. Palveluseteli soveltuu erityisesti tilanteisiin, kun omaishoidon hoidettavan lähteminen tai sopeutuminen asumisyksikköön on vaikeaa ja sijaishoito ei ole mahdollista.

Palvelusetelin arvot:

- 1. hoitopalkkioluokka: 250 euroa/kk
- 2. hoitopalkkioluokka 300 euroa/kk
- 3. hoitopalkkioluokka: 350 euroa/kk

Palvelusetelillä hankittavan palvelun sisältö on sama kuin omaishoidon lähihoitajien kotiin järjestettävään vapaaseen kuuluva apu: henkilökohtainen hoiva- ja huolenpito, terveyden- ja sairaanhoidolliset toimenpiteet, ruokailu, tarvittaessa ruuan valmistukseen liittyvät asiat, liikkumisessa avustaminen sekä vaatehuoltoon liittyvät asiat. Asiakasta tuetaan sosiaaliseen kanssakäymiseen, ihmissuhteisiin, virkistykseen ja harrastuksiin liittyvissä tilanteissa. Vapaan aikainen hoito kohdistuu pääsääntöisesti vain omaishoidettavaan, ei esimerkiksi perheen muihin jäseniin tai siivoukseen.

Vapaat järjestetään suunnitelmallisesti ottaen huomioon erityisesti hoitajan yksilölliset toivomukset. Palveluntuottaja ja omaishoitaja sopivat palvelun toteuttamisen yhdessä. Palvelusetelit on käytettävissä sen kuukauden loppuun kun omaishoidon tuki päättyy.

5.1.5 Lyhytaikainen hoito asumisyksikössä

Omaishoitajan vapaata sovittaessa mietitään yksilöllisesti omaishoidettavan ja omaishoitajan tilanteeseen soveltuva omaishoitoa korvaava hoidon muoto. Ympäri vuorokautista lyhytaikaishoitoa voidaan järjestää Hyvinvointialueen oman palvelutuotannon asumisyksiköissä tai hyvinvointialueen hyväksymissä yksityisissä asumispalveluyksiköissä. Vapaat asumisyksiköissä voidaan toteuttaa säännöllisesti tietyllä rytmillä tai etukäteen sovitusti vuoden aikana yksiköiden varaustilanteen. Vapaat järjestetään suunnitelmallisesti ja pyritään ottamaan huomioon hoitajan ja hoidettavan yksilölliset toivomukset.

Omaishoitajien vapaat asumisyksiköissä järjestetään siten, että omaishoidettavan toimintakyky säilyy ennallaan tai vahvistuu jakson aikana (arkikuntoutus asiakkaan kuntoutuspotentialin mukaan). Vapaiden toteuttamistapa sovitaan omaishoitoperheen kanssa ja kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Asumisyksiköissä noudatetaan lakisääteistä mitoitusta ja palvelu vastaa laadultaan laki ja -suosituksia.

Asiakkaalla on omaishoidon tuki. Omaishoidon tuen vapaita myönnetään 2-3 vrk kuukaudessa hoidon sitovuuden perusteella. Vammaisten lasten ja nuorten osalta omaishoidon tuen vapaiden ylittävät vapaa vuorokaudet esim. erityishuolto, myönnetään vammaispalveluiden kriteerien mukaan vammaispalveluissa. Ikääntyneiden palveluissa omaishoidon tuen vapaat ylittävät vapaita voidaan myöntää, mikäli omaishoidettavan hoito on ympärivuorokautista, vaativaa ja sitovaa ja asiakas on vaarassa siirtyä asumispalveluihin ilman lisätukea hoitoon. Asumisyksikön valinnassa huomioidaan omaishoidettavan hoidontarve. Etusijalla pidempien jaksojen myöntämisessä ovat asiakkaat, joille on jo tehty myönteinen päätös asumispalveluista.

6 Omaishoidon tuen muut palvelut

6.1 Omaishoitajien valmennus ja koulutukset

Omaishoitolain mukaisesti uusille omaishoitajille järjestetään valmennusta ja koulutusta. Valmennuksen tarvetta arvioitaessa on otettava huomioon myös omaishoitajan ja hoidettavan mielipide. Valmennusta ja koulutuksia järjestetään tapaamisilla, verkossa ja yksilöohjauksina omaishoitajan tarpeen mukaan esimerkiksi muistisairauksien ohjausta, fysioterapeutin

kotikäyntejä. Tarvittaessa hyvinvointialue huolehtii valmennuksen ja koulutuksen aikaisesta sijaishoidosta.

Omaishoitajan valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajuutta sekä kehittää omaishoitajaksi

ryhtyvän henkilön valmiuksia omaishoitajana toimimisessa. Valmennuksessa käsitellään mm. omaishoitajan asemaan ja hyvinvointiin sekä hyvinvointialueen ja omaishoitajan yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä sekä toisaalta avustamisen ja hoivatyön perusteisiin liittyviä kysymyksiä. Valmennuksella halutaan edistää hoidon laatua ja varmistaa, että omaishoitajat toteuttavat hoidettavien toimintakykyä ylläpitäviä ja edistäviä toimintatapoja. Valmennusta ja koulutusta tarjotaan jokaiselle omaishoitajalle omaishoidon tuen sopimuksen teon yhteydessä. Omaishoidon palveluohjaaja tiedottaa valmennuksista ja koulutuksesta, sekä muista omaishoitajia koskevista toiminnoista. Hyvinvointialueen velvollisuus järjestää valmennusta koskee omaishoitosopimuksen tehneitä omaishoitajia, mutta valmennusta voidaan järjestää jo ennen omaishoitotehtävän alkamista.

Kaikille uusille omaishoitajille tarjotaan mahdollisuus osallistua valmennukseen. Valmennus ei kuitenkaan ole ehdoton edellytys omaishoitosopimuksen tekemiselle. Valmennusta voidaan täydentää Omaishoitoliiton OVET valmennusohjelmalla.

6.2 Omaishoitajien terveystarkastukset

Omaishoidontuesta annetun lain mukaan kunnan on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajille hyvinvointi- ja terveystarkastuksia. Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain perusteella. Tavoitteena on, että omaishoitaja käy terveystarkastuksessa aikuisneuvolassa kahden vuoden välein. Tarkastusten toteutuminen tarkistetaan hoito- ja palvelusuunnitelman tarkistuksen yhteydessä.

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksessa päähuomio on omaishoitajan jaksamisessa, tuen tarpeen tunnistamisessa ja omaishoitajan kuormittumisen riskitekijöissä. Tarkastuksessa käsiteltäviä asioita ja mahdollisia riskitekijöitä ovat muun muassa:

- tilanteen myönteiset ja kielteiset puolet, voimavarat ja jaksaminen
- hoidon sitovuus
- suhde hoidettavaan
- koettu terveydentila
- omaishoitajan mieliala
- hoidettavan vaikeat muisti- tai käytösongelmat
- terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy, tunnistaminen ja hoito
- toimintakyvyn arviointi, edistäminen ja ylläpito
- selviytymiskeinot, joita omaishoitaja käyttää oman hyvinvointinsa ja terveytensä parantamiseksi
- muiden perheenjäsenten tilanne ja voimavarat sekä muu sosiaalinen tukiverkosto (epävirallinen tuki)
- kodin ja muun asuin- ja elinympäristön olosuhteet, kodin muutostöiden tarve sekä apuvälineiden ja niiden käyttöön liittyvän opastuksen tarve
- tuen ja palvelujen riittävyys ja soveltuvuus omaishoitajan ja hänen perheensä tarpeisiin
- kuntoutusmahdollisuudet.

Tarkastuksessa terveydenhuollon ammattilainen arvioi tilannetta yhdessä omaishoitajan kanssa ja laatii yhteenvedon tilanteesta. Tarvittaessa omaishoitajan tehtäviä kevennetään tai

omaishoitaja ohjataan jatkotutkimuksiin, hoitoon tai kuntoutukseen. Kunnan järjestämän lääkinällisen kuntoutuksen lisäksi on mahdollista hakea esimerkiksi Kelan harkinnanvaraista kuntoutusta omaishoitajien tukemiseen. Tarkastuksen jälkeen voidaan järjestää tapaaminen omaishoitajan, terveydenhuollon edustajan, omaishoidon tuen ja tarpeen mukaan muun sosiaalihuollon edustajan kesken.

6.3 Omaishoitajien virkistysvapaa

Hyvinvointialue voi järjestää omaishoitajille lakisääteisten vapaiden lisäksi alle vuorokauden pituisia virkistysvapaita. Virkistysvapaan avulla tuetaan omaishoitajan jaksamista. Palvelun tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista mahdollistamalla aikaa omaishoitajan oman hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Virkistysvapaita toteutetaan kotiin annettavalla lähihoitajien palvelulla, päivätoiminnalla tai palvelusetelillä.

Omaishoidon virkistysvapaahoitaja hoitaa omaishoidettavan kanssa samoja arjen toimintoja kuin omaishoitaja mm. ruokailut, peseytymiset, kuntouttavat toimet, ulkoilu. Päivän ohjelma suunnitellaan yhdessä omaishoidettavan ja omaishoitajan kanssa. Virkistysvapaan toteuttamisessa noudatetaan kunkin palvelun laatuvaatimuksia. Toiminnassa tulee huomioida sen tavoitteena oleva omaishoitajien jaksaminen

Omaishoidon tuen virkistysvapaata myönnetään resurssien ja talousarvioon varatun määrärahan puitteissa ja se kohdennetaan eniten tukea tarvitseville. Virkistysvapaata myönnettäessä arvioidaan hoidon sidonnaisuus, muut käytettävissä olevat palvelut ja sosiaalisista verkostoista saatava tuki. Virkistysvapaata voidaan myöntää enimmillään 10 tuntia kuukaudessa. Omaishoidon tuen muut palvelut voivat pienentää virkistysvapaiden tuntimäärää

7. Omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelman päivittäminen

Omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelma toteutumista seurataan säännöllisesti vuosittain tai tarpeen mukaan. Muutokset hoitopalkkion tukiluokassa tulevat voimaan yhteydenotosta/vireillepanosta aikaisintaan seuraavan kalenterikuukauden alusta.

8. Omaishoitotosopimuksen irtisanominen, purkaminen ja hoidon keskeytyminen

Päätöksentekijälle tulee ilmoittaa keskeytyksistä sekä omaishoitoon tai olosuhteisiin liittyvistä muutoksista. Mikäli hoitopalkkion saaminen on perustunut virheellisiin tietoihin, myönnetty tuki lakkautetaan ja suoritettut erät peritään takaisin.

Keski-Suomen hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitotosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, omaishoidontuki voidaan lakkauttaa välittömästi. Hoidon laiminlyöntiä todettaessa omaishoitajalle annetaan kirjallinen huomautus. Mikäli laiminlyönti jatkuu huomautuksesta huolimatta, sopimus irtisanotaan.

Hoitajan tulee täyttää omaishoitajalta vaadittavat edellytykset. Hoitajan huonokuntoisuus voi olla perusteena sopimuksen purkamiselle. Omaishoitotosopimus puretaan myös, jos omaishoitajalle jää vähemmän tehtävää kuin 1 hoitopalkkioluokassa edellytetään.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista, asumispalveluihin muuton vuoksi tai kuolemasta johtuen käy tarpeettomaksi. Palkkion maksu keskeytetään, mikäli hoito keskeytyy yli kahdeksan (8) vrk/kk muun syyn kuin hoidettavan terveydentilan, omaishoitajan lakisääteisen vapaan (esim. lyhytaikaishoidonjaksoon sisältyy omaishoitajan lakisääteinen vapaa 3 vrk/kk) tai Kelan järjestämän omaishoidon kuntoutuskurssin vuoksi. Mikäli hoidettavan kotikunta muuttuu Keski-Suomen ulkopuolelle, omaishoidon tuen maksaminen päättyy muuttopäivään.

Omaishoidon tukea voidaan maksaa enintään kolmen kuukauden ajalta omaishoitajalle, joka matkustaa hoidettavan kanssa ulkomaille. Jos ulkomailta oleskelu jatkuu yli kolme kuukautta, omaishoidon sopimus irtisanotaan. Omaishoitajalla on ilmoitusvelvollisuus ennen matkan alkamista ja sieltä palattuaan.

Liite 1

Voimavara-lähtöinen, ratkaisukeskeinen ja tavoitteellinen palvelutarpeen selvittäminen ja toimintakyvyn arviointi

Asiakasohjaajalla vahva koordinoijan rooli

